

Common interethnic interests and values

Dilfuza ZAKIROVA¹

Ferghana State University

ARTICLE INFO

Article history:

Received September 2021

Received in revised form

15 September 2021

Accepted 20 October 2021

Available online

15 November 2021

Keywords:

interethnic relations,
social,
education,
people's experience,
innovation.

ABSTRACT

The article describes the centuries-old experience of the Uzbek people. Approaches and directions of formation of the culture of interethnic relations. Filling the process of social relations, new approaches to the process of traditional and innovative education.

2181-1415/© 2021 in Science LLC.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-1415-vol2-iss10/S-pp227-233>

This is an open access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

Millatlararo umumbashariy manfaatlar va qadriyatlar

Kalit so'zlar:

millatlararo munosabatlar,
ijtimoiy,
ta'lim,
xalq tajribasi,
innovatsiya.

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada xalqimizning asrlarosha shakllangan tajribasi, millatlararo munosabatlar madaniyatini shakllantirish mazmunining yo'nalishlari, ijtimoiy munosabatlar jarayonining mazmuni, an'anaviy va innovatsion ta'lim-tarbiya jarayoniga yangicha yondashuvlar bayon etilgan.

Общие межнациональные интересы и ценности

Ключевые слова:

межнациональные
отношения,
социальные,
образование,
опыт людей,
инновации.

АННОТАЦИЯ

В статье описывается многовековой опыт узбекского народа. Подходы и направления формирования культуры межнациональных отношений. Наполнение процесса общественных отношений, новые подходы к процессу традиционного и инновационного образования.

¹ Lecturer at Ferghana State University. Ferghana, Uzbekistan.

Millatlararo munosabatlar madaniyati etno-siyosiy ong va tafakkur, his-tuyg'ular, ehtiyojlar, intilishlar va irodalarning yuqori darajada rivojlanishini o'z ichiga oladi. Etno-siyosiy madaniyatning ko'rsatkichlari – bu O'zbekiston xalqlari tarixi va madaniyati, uning bir-biri bilan ko'p tomonlama munosabatlari, madaniyatlar muloqoti, madaniyatlararo hodisalar, mavjud voqealardagi ma'lumotlar, siyosiy o'zini o'zi tarbiyalashdagi faollik, boshqa millat vakillariga nisbatan bag'rikenglik, hodisalarni xolis baholash qobiliyatiga ega bo'lishdir.

Etno-siyosiy tabiat gumanistik nuqtayi nazardan, o'z e'tiqodlarini qo'llab-quvvatlash va targ'ib qilish, xalq pedagogikasi predmeti sifatida harakat qilishdir.

Millatlararo o'zaro munosabat madaniyatini shakllantirish O'zbekistonning boshqa xalqlari madaniyati, tarixi, tiliga, dunyo madaniyati, qadriyatlari, milliy urf-odatlarini, marosimlari va dinlariga hurmatni, milliy ozchiliklar oldida qonuniy majburiyatlarga rioya qilishni anglatadi.

Odamlarning millatlararo o'zaro munosabatlari uning vazifalarini belgilab beradi. Ijtimoiy funktsiya jamiyatdagi ichki vaziyatni barqarorlashtirishga, O'zbekiston xalqlarining do'stligini ta'minlashga va haqiqiy federalizmni rivojlantirishga qaratilgan. Ma'rifiy vazifa odamlarni o'zlarining etno-sotsializmi va birga yashashlari bilan ma'naviy madaniyat bilan boyitish, ularni ma'naviy hamkorlikka chorlashda namoyon bo'ladi.

Ta'lim funksiyasi jamiyatda millatlararo totuvlikni ta'minlovchi ijtimoiy-axloqiy fazilatlarni shakllantiruvchi fuqarolarni shakllantirishdan iborat. Psixologik funktsiya shundan iboratki, odam millatlararo o'zaro ta'sirlashtirish madaniyatini puxta egallagan holda, uning ma'naviy boshlanishini barqarorlashtiradi, bu unga o'zini tanqidiy baholash, maqsadga muvofiq ijobiy psixologik munosabatlarni shakllantirish va mumkin bo'lgan ichki adovatni amortizatsiya qilish bu xalqaro munosabatlarni barqarorlashtirishga yordam beradi. Millatlararo o'zaro munosabat madaniyatini shakllantirishning asosiy texnologiyasi shundan iboratki, har bir kishi bir vaqtning o'zida millatlararo munosabatlarning predmeti va obyekti bo'ladi. Millatlararo munosabatlar madaniyatini shakllantirish mazmunining aniq funksional elementlaridan biri bu aloqa hisoblanadi. "Aloqa" tushunchasini bir necha jihatlaridan ko'rib chiqish maqsadga muvofiqdir, ularning har biri ushbu hodisani o'rganish uchun uslubiy asosning mohiyati hisoblanadi. Birinchidan, ichki (ma'lum bir hamjamiyat ichida) va tashqi aloqani (turli jamoalar o'rtasidagi) farqlash kerak. Ikkinchidan, to'g'ridan to'g'ri va bilvosita aloqalarni ajratish, uni jarayon sifatida va munosabatlarni yangilashning sharti sifatida ko'rib chiqish kerak. Aloqa fenomeniga va uning faoliyati o'rtasidagi munosabatlarga innovatsion yondashuv L.P.Bueva tomonidan ishlab chiqilgan [4.34].

L.P.Buevaning tadqiqotlarida muloqotning ijtimoiy-amaliy jihatining kamligi ta'kidlanadi, bu "nafaqat individual, balki guruhning shakllanishida, guruhning bir qismi bo'lgan va uning muammolarini hal qiladigan shaxslarning jamoaviy harakatlarida" namoyon bo'ladi, deb ko'rsatadi.

Shu nuqtayi nazardan, u insoniy mavjudotning keng ijtimoiy kontekstida muloqotning ijtimoiy-amaliy jihatlari mohiyatining namoyon bo'lishini va o'rnini ko'rib chiqadi. L.P. Bueva toifalarning nisbatlarini chuqur va keng qamrovli tahlil qiladi:

- aloqa va ijtimoiy munosabatlari, uning topilmalarini metodologik ko'rsatmalar sifatida ishlatishga imkon beradi;

- millatlararo munosabatlar va millatlararo muloqot nisbatlarini o'rganadi [4.98].

Natijada, u “muloqot to‘g‘ridan to‘g‘ri kuzatilgan va tajribali haqiqat va ijtimoiy munosabatlarni aniqlashtirish, ularning shaxsiylashishi, shaxsiy shakli”, degan xulosaga keladi.

Shu bilan birga, ijtimoiy munosabatlar jarayonning mazmunini (obyektiv ijtimoiy qonunlar va munosabatlarning harakatlarini) tashkil etadi va muloqot uning shaxsiylashtirilgan shakllari hisoblanadi.

Muloqot insonning hissiy holatlarining eng muhim determinantidir. Inson his-tuyg‘ularining butun spektri odamlarning muloqot sharoitida paydo bo‘ladi va rivojlanadi. Bu shartlar hissiy tanglik darajasini belgilaydi, shu sharoitda amalga oshiriladi.

Xalqimizning asrlarosha shakllangan tajribasini o‘zida mujassam etgan “Saxiyning qo‘li ochiq, qo‘li ochiqning yo‘li ochiq”, “O‘ng qo‘ling bilan bersang, chap qo‘ling bilmasin” mazmunidagi maqollari, Az-Zamaxshariyning : “Xayr-u ezgulikdan boshqa insonga ko‘rkamlilik beradigan hech narsa yo‘qdir” [1.75], Ahmad Yugnakiyning: “Saxiylik sharaf, martaba va kamolotini orttiradi” [2.46], – degan so‘zlari ham fikrimizning isboti bo‘la oladi.

Shu bilan birga, yurtimizda azaldan boylik tufayli kibr-u havoga berilish hamda yomonlik va yovuzlikning har qanday ko‘rinishi qat’iy qoralanib kelingan. Xalqimizning purma’no hikmatlarini o‘zida mujassam etgan “Devonu lug‘atit-turk”da “Mol-u mulking ko‘paysa, mag‘rurlanib quturma” [5.73], “Hibat-ul xaqoyiq”da esa “Zinhor zo‘ravonlik va ta’kidlangan bunday qadriyatlarining ildizi uzoq moziyga borib taqalishidan zulm qilma, agar kishi qiyinchilikka tushsa, sen unga ko‘mak ber”, – [2.89] deb dalolat beradi.

Abu Nasr Farobiy o‘zining “Fozil odamlar shahri” asarida o‘zaro totuvlik va hamjihatlik ruhi ustuvorligini fozil shaharlarning muhim belgisi hamda ularning gullab-yashnashi, farovonligi va baxt-saodati tantanasining zamini, o‘zaro ko‘mak, mehr-muruvvatning yo‘qligi johil shaharlarning asosiy xususiyati hamda fitna, fisq-u fujur hukmronligining sababi sifatida qayd etadi.

“Odamlarga nisbatan ularni birlashtiruvchi asos insoniylikdir, shuning uchun ham odamlar insoniyat turkumiga birlashganliklari tufayli o‘zaro tinchlikda yashamoqlari lozim”, – [3.56] degan fikrlari ham faylasufning millatlararo totuvlikni, ijtimoiy hamkorlikni ta’minlovchi omillardan biri, deb hisoblaganini anglash mumkin.

Shuningdek, turli mamlakatlar aholisi bilan bo‘lgan muomalada xolislik bilan ish tutib, jamiyatda o‘zaro bir-birini tushunish, hurmat va hamkorlik ruhi ustuvor bo‘lishiga intilib yashadi. Faqir-u miskin, biron kasb egallashga ojiz kishilarga nafaqa tayinlashni yo‘lga qo‘yib, aholini ijtimoiy himoya qilishning o‘ziga xos tuzumini yaratdi [3.84].

Bugungi tezkor jarayonda O‘zbekiston ana shu tarixiy an‘analarga sodiq qolgan holda jamiyatda ijtimoiy bag‘rikenglik, millatlararo totuvlik va hamjihatlik ruhi ustuvor bo‘lishiga qaratilgan siyosat olib bormoqda.

Keling, zamonaviy, mahalliy va xorijiy pedagogikaning tajribasiga murojaat qilaylik. M.V. Klarinning fikriga ko‘ra, “mahalliy pedagogikaning kasalliklaridan biri – jahon tajribasidan ajralib chiqish, ham ilmiy, ham amaliy sohada o‘nlab yillar davomida cho‘zilgan surunkali kasallik bilan solishtirilishi mumkin. Tayyor xorijiy ishlanmalarga “foydalanuvchi” pozitsiyasidan kelib chiqish mumkin emas – mavjud jahon pedagogik makonida o‘z yo‘nalishlarini topish, didaktik qidiruvlarni tushunish va o‘zlashtirish, jahon nazariyasi va o‘qitish amaliyotida ishlab chiqilgan o‘quv jarayonini tatbiq etish lozim” [8. 120].

Oliy o‘quv yurtlari talabalarida millatlararo muloqot madaniyatini shakllantirish uchun mavjud texnologiyalar faqat ta’lim xususiyatiga ega bo‘lmasligi kerak; ular ta’lim va tarbiyaviy xususiyatga ega bo‘lishi kerak.

Millatlararo hamkorlik madaniyatini bo‘lajak mutaxassislarda shakllantirishga ta’lim va tarbiyaning uzviyligi hamda bog‘liqligi holatidagina erishish mumkin.

Dunyoda mavjud bo'lgan turli pedagogik izlanishlar va mahalliy pedagogikaning ta'lim jarayonini qurishning xorijiy nazariy va amaliy yondashuvlarini o'zlashtirish, milliy nazariya va ta'lim amaliyotini jahon pedagogik madaniyatiga integratsiyalash uchun zarur bo'lgan konseptual ko'rsatmalarning yo'qligi o'rtasida aniq qarama-qarshilik mavjud.

An'anaviy va innovatsion ta'lim-tarbiya jarayoniga yangicha yondashuvlardan qochish kerak emas. Ular oliy o'quv yurtida talabalar o'rtasida millatlararo hamkorlik madaniyatini shakllantirishga qaratilgan ta'lim jarayonini tubdan o'zgartirishi va ayni paytda yangi texnologiyalarga aylanishi mumkin. O'quv-tarbiya jarayonida innovatsion vositalar, ya'ni yoshlar o'rtasida millatlararo o'zaro hamkorlik madaniyatini shakllantirish mazmunidagi yangiliklar paydo bo'lishi kerak. Bu oliy o'quv yurtida talabalarni o'qitish va tarbiyalashning an'anaviy mazmunini to'ldiradi.

To'g'ri ma'noda, "innovatsiya" tushunchasi nafaqat yangiliklarni yaratish va tarqatishni, balki faoliyat tarzidagi o'zgarishlarni, u bilan bog'liq fikrlash uslubini ham anglatadi. Shu bilan biz ta'lim va tarbiyalashning yangi yondashuvlariga, o'quv-tarbiya jarayonining noan'anaviy g'oyalariga murojaat qilamiz. Ta'lim va tarbiya amaliyotining qiyosiy-pedagogik tadqiqotlari shuni ko'rsatadiki, pedagogik tizimlarning farqi, o'quv dasturlarining mazmuni, dunyoning turli mamlakatlaridagi an'anaviy ta'lim jarayonining umumiy tushunchalari o'xshash xususiyatlarga ega.

An'anaviy – butun guruh bilan mashg'ulot. An'anaviy darsda o'qituvchi yangi materiallarni taqdim etadi, talabalarining o'qishiga asoslangan bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantiradi va natijalarini baholaydi. An'anaviy ta'lim, odatda, reproduktiv bo'ladi, bilim va harakat usullari tayyor shaklda uzatiladi. Jahon pedagogikasida ushbu turdagi ta'limdan uzoqlashishga urinishlar Suqrot zamonidan beri amalga oshiriladi. Haqiqatan ham, dunyoning turli mamlakatlarida bir necha o'n yillar davomida o'qituvchilar uchun noan'anaviy bo'lgan o'quvchilarning ta'lim va tarbiya jarayonidagi faol, tashabbuskor mavqeyini shakllantirish asosiy muammo bo'lib qolmoqda. Talaba nafaqat taklif etilgan materialni o'zlashtirishi, balki javoblarni izlashi va o'zi xulosa chiqarishi lozim.

Shu munosabat bilan mashg'ulotlarni yangicha usulda o'tishga qaratilgan izlanishlar olib borilmoqda, bu jarayon muammolarni hal etishga qiziqish uyg'otadi, jarayonning turli millatga mansub talabalar o'rtasida o'tkazilishi millatlararo hamkorlik madaniyati shakllanadigan asosiy komplekslardan biri hisoblanadi.

Zamonaviy pedagogikada o'quv jarayoni nazariyasini rivojlantirishda ikkita asosiy yo'nalish mavjud:

- 1) an'anaviy shaklda ta'lim texnologiyalarini modernizatsiya qilish;
- 2) innovatsionlik.

Ular oliy o'quv yurtlari talabalarida millatlararo hamkorlik madaniyatini shakllantirish mazmuni va texnologiyasini belgilaydi. Ta'limning an'anaviy mazmuni va texnologiyalarini modernizatsiya qilish turli fan sohalari: falsafa, sotsiologiya, psixologiya, madaniyatshunoslik, etnosotsiologiya, etnografiya, etnopsixologiya kabi keng ko'lamli bilimlarni o'z ichiga qamrab oladi.

An'anaviy mazmun va ta'lim texnologiyalarini modernizatsiya qilish etnosotsiologiya kabi ilmiy intizom elementlarini o'z ichiga oladi.

Hozirgi davrda jamiyatda mukammal etnoslardan yaxshiroq bo'lgan guruhlar mavjud bo'lib, ular qadriyatlarga yo'naltirilgan va himoya funksiyalarini bajaradilar. Ulardan olingan ma'lumotlar bir xil va tartibli bo'libgina qolmay, insonning tug'ilishidan to'limigacha va uning barcha iqtisodiy faoliyati bilan bog'liq bo'lgan ko'plab marosimlarning aniq va benuqson bajarilishini talab qiladi.

Talabalar o'rtasida millatlararo o'zaro munosabat madaniyatini shakllantirish mazmunida, ya'ni ta'lim mazmuni va texnologiyalarini modernizatsiyalashda millatlararo munosabatlar asosida madaniyatlararo o'zaro munosabatlarga tayyorlanishiga katta e'tibor berilishi kerak. Shaxslarni madaniyatlararo o'zaro munosabatlarga tayyorlashning turli usullari mavjud. Amaldagi modellar o'quv uslubiga ko'ra didaktik, empirik yoki o'qitish mazmuniga ko'ra umummadaniy yoki madaniy o'ziga xos sohada asosiy natijalarga erishishga intiladigan hissiy xatti-harakatlarga asoslanganligiga ko'ra bir-biridan farq qiladi.

Ta'limning asosiy turlarini tasniflash, talabalarni madaniyatlarni yanada puxta bilishga tayyorlash dasturi ta'lim, yo'naltirish va o'qitishni o'z ichiga oladi. Ta'limning maqsadi madaniyat, etnik birlashma haqida bilimlarga ega bo'lishdir. Yo'naltirishning maqsadi – bu inson uchun yangi muhit, chetel madaniy guruhining asosiy me'yorlari, qadriyatlari va e'tiqodlari bilan tezda tanishish. Brifing – yuzaga kelishi mumkin bo'lgan muammolarga kengroq qarash yoki yangi muhitga moslashishning individual jihatlariga e'tibor qaratish va boshqa o'quv guruhlari a'zolari bilan to'g'ridan to'g'ri o'zaro munosabatlarga amaliy yo'naltirilgan mashg'ulotlarni o'tkazish uchun mo'ljallangan dars turidir.

Har qanday o'quv dasturi mavjud muammolarning yechimini topishga va ta'lim bo'yicha qo'yilgan savollarga javob berishga harakat qiladi: talaba qanday qilib yangi muhitda shaxslararo aloqalarni o'rnatishi mumkin, qanday qilib, u xorijiy madaniyatning qadriyatlari, me'yorlari, rol tuzilmalarini o'zlashtirishi mumkin.

Madaniyatlararo hamkorlikka tayyorgarlik ko'rish uchun madaniy assimilyatorlar dunyoning ko'plab mamlakatlarida keng qo'llaniladi. Ushbu usuldan foydalanishning maqsadi odamni vaziyatlarni begona guruh a'zosi nuqtayi nazaridan ko'rishga o'rgatish, ularning dunyoga bo'lgan qarashlarini tushunishdir.

Shuning uchun madaniy assimilyator madaniyatlararo ta'sirchanlikni oshirish texnikasi ham deyiladi.

An'anaviy ta'lim mazmuni va texnologiyalarini modernizatsiya qilish etno-psixologiya, etno-sotsiologiya kabi ilmiy fanlarni bilish va tadqiq qilishni o'z ichiga olishi kerak, bu talabalarga millatlararo o'zaro munosabat madaniyatini shakllantirishda asqatadi.

Millatlararo munosabatlar madaniyatini shakllantirish mazmunining ikkinchi yo'nalishi innovatsiya, ya'ni ta'lim jarayoniga innovatsion yondashuv bo'lib, unda ta'lim va tarbiyaning maqsadi o'quvchilarning ijodiy va tanqidiy fikrlash, tajriba va maqsadli shakllanishiga asoslangan yangi tajribalarni o'rganish qobiliyatini yanada rivojlantirishdir. Bu jarayonda o'quv tadqiqotlari uchun vositalar rollarini modellashtirish, ularning tub ma'nolarni qidirish va aniqlashdan iborat. Ushbu tendensiya bilan bog'liq o'quv jarayoni va tadqiqot ishlarini tashkil etishda o'quv jarayonining modellarini ishlab chiqish; o'quv o'yinlarini modellashtirish faoliyati; faol fikr almashish, ijodiy munozaralar tashkil etish muhimdir.

Shu bilan birga, ular bilan bog'liq bo'lgan bir nechta faoliyat turlarini ajratib ko'rsatish kerak: o'quv va qidiruv faoliyati (yangi bilimlarni izlash va rivojlantirish); munozara (muloqot) faoliyati; o'yin faoliyati (shu jumladan, o'yinni modellashtirish va o'yinni ifodalash).

O'quv jarayonidagi barcha faoliyat turlari oliy o'quv yurtlari talabalari o'rtasidagi millatlararo o'zaro munosabatlar madaniyatini shakllantirishda juda katta rol o'ynaydi va shu bilan birga, uning vositasi hisoblanadi.

Millatlararo munosabatlar madaniyati-ijtimoiy va ma'naviy hodisa, millatlararo munosabatlarning natijasi va tartibga soluvchisi, guruh va individual milliy ong va o'zlikni anglashning shakllanishining muhim sharti, etnosotsial hamjamiyat va , umuman, insoniyat rivojlanishining muhim omili sifatida ko'rib chiqilishi kerak.

Ko'rsatib o'tilgan hodisa har bir xalqning va butun insoniyatning umummadaniy merosining tarkibiy qismi bo'lganligi sababli uni faqat ijtimoiy ong elementlari va hodisalari majmui va millatlararo o'zaro munosabatlarning milliy madaniyati asosida to'g'ri tushunish va baholash mumkin. Biroq umummilliy madaniyat va millatlararo munosabatlar madaniyati bir-biriga to'g'ri kelmaydi. Shu sababli millatlararo o'zaro munosabat madaniyatini umummilliy va madaniy merosdan o'ziga xos qadriyatlar va munosabat bilan ajratib qo'yish mantiqiy va maqsadga muvofiqdir. Millatlararo munosabatlar madaniyati ko'plab avlodlar davomida shakllangan milliy urf-odatlar, mavjud etno-siyosiy amaliyot normalari, g'oyalar, tushunchalar, shuningdek, turli xalqlar o'rtasidagi individual va guruh darajasidagi munosabatlarga oid chuqur stereotiplar va afsonalarni o'z ichiga oladi.

Millatlararo o'zaro munosabatlarni qadriyatlar va axloq tizimlari sifatida tavsiflash mumkin. Shuni hisobga olish kerakki, uning tarkibiy qismlari, ma'lum darajada, ijtimoiy-tarixiy, ijtimoiy-iqtisodiy, milliy-madaniy va boshqa uzoq muddatli omillar bilan belgilanadi, nisbiy mustaqillik va barqarorlik bilan ajralib turadi.

Shunga qaramay, millatlararo munosabatlar madaniyati maxsus ajralmas tizim sifatida nafaqat uning qadriyatlarini saqlab qolishga, balki o'zini o'zi boshqarish, modernizatsiya qilish va o'zini o'zi rivojlantirishga qodir. Bu jamiyat subyektlari shaxs va etnik guruhning rivojlanish darajasi o'lchovi sifatida xizmat qiladi.

Bu zamonaviy ko'p millatli dunyoda va ko'p millatli jamiyatda aloqa usullariga ega bo'lgan ushbu subyektlarning ijtimoiy-etnik va milliy-davlat institutlari, madaniy va milliy qadriyatlari va boshqa etnik guruhlar bilan aloqa qilish me'yorlari va rivojlanishidagi ishtirokini ochib beruvchi umumiy xususiyat sifatida ko'rib chiqilishi kerak.

Jamiyatning barcha a'zolari o'rtasida yuqori millatlararo muloqot madaniyatini shakllantirish jamiyatning eng muhim siyosiy va mafkuraviy vazifalaridan biridir . Uni hal qilishda millatlararo muloqot madaniyati nafaqat og'zaki ta'sir orqali, balki o'rnak ko'rsatish orqali ham shakllanishini unutmaslik kerak.

Shu bilan birga, millatlararo muloqot madaniyatini shakllantirish faqat pedagogik ta'sirlar bilan chegaralanib qolmaydi, balki uni kundalik hayotda ham, o'quv faoliyati jarayonida ham davom ettirish kerak.

Millatlararo muloqot madaniyatining rivojlanishi o'z-o'zidan ketadigan jarayon emas. Tabiatda faol bo'lib, u ijtimoiy tartibga va ongli (ichki) o'zini o'zi tartibga solishga asoslangan bo'lishi kerak.

Millatlararo muloqot madaniyatining maqsadli shakllanishi va rivojlanishi juda murakkab, ziddiyatli jarayondir, u hayotning juda murakkab, qarama-qarshi, nozik, ko'p qirrali sohalari bilan bevosita bog'liqdir.

Millatlararo o'zaro munosabat madaniyatini shakllantirish jarayonini tartibga solishning o'ziga xos xususiyati shundaki, u to'g'ridan to'g'ri bo'lmasligi kerak, lekin ,asosan, ongda tasdiqlash uchun tegishli iqtisodiy, ijtimoiy, siyosiy, ma'naviy va axloqiy sharoitlarni yaratish orqali amalga oshiriladi.

Shu sababli millatlararo muloqot madaniyatini shakllantirish jarayonini ijtimoiy tartibga solish samaradorligini oshirishning eng muhim sharti bu jarayonning moddiy asoslarini, o'z-o'zini tartibga solishning obyektiv omillarini, ijtimoiy rivojlanish tendensiyalarining xalqaro dunyoqarashini shakllantirishga va tartibga soluvchi, boshqaruv faoliyati subyektlariga maqsadli ta'sir ko'rsatishga olib keladigan bilimlarni sezilarli darajada mustahkamlashdir. O'z navbatida, tahlil qilinayotgan jarayonning ajralmas qismi – ijodiy, ijtimoiy, shu jumladan, millatlararo faollikni, uning materializatsiya shaxsining xalqaro ongini har tomonlama amalga oshirish uchun tegishli shart-sharoitlar yaratish, ijtimoiy rivojlanishning barcha yo'nalishlarini tartibga solish ta'sirini kuchaytirishdan iborat.

Millatlararo muloqot madaniyatini shakllantirish jarayonlarini o'zgartirish, uning ijtimoiy tartibga solish samaradorligini oshirishni markazlashtirish demokratiyani boshqarishda yangi yondashuvlarni amalga oshirishni anglatadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Abulqosim Mahmud Az-Zamaxshariy. Nozik iboralar T.: Kamalak, 1992. – B. 75.
2. Ahmad Yugnakiy. Hibat-ul xaqoyiq. T.: Ma'naviyat, 2000; b-46
3. Abu Nasr Farobiy. Fozil odamlar shahri. T.: Abdulla Qodiriy nomidagi xalq nashriyoti. 1993. – B. 186.
4. L.P. Bueva, M.V. Boguslavskiy // Vopr. filosofii. – 2001. – N 10. – S. 3-26.
5. Devoni lug'ati turk qadimiy hikmatlar. T: G'afur G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti, 1987. – B. 73.
6. Devoni lug'ati turk qadimiy hikmatlar. T.: G'afur Gulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti, 1987. – B. 424.
7. Temur tuzuklari. T.: G'afur G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti, 1991. –B. 67, 95, 97.
8. Transformiruyushее obuchenie / <https://istina.msu.ru/publications/article/19671024/>.